

УДК:

Регулятори і важелі підвищення конкурентоспроможності галузі тваринництва

*Пилипенко К.А. - к.е.н., доцент кафедри організації, обліку і аудиту
Полтавської державної аграрної академії*

Постановка проблеми. Проголошений Україною стратегічний курс на модернізацію у сучасному глобалізованому світі вона формує систему своїх міжнародних відносин, де особливе місце в економіці країни посідає аграрний сектор. Особливе місце в аграрному секторі приділяється саме розвитку галузі тваринництва та підвищення його конкурентоспроможності і серед областей України чільне місце у розвитку цієї галузі відводиться саме Полтавській області. Вона є стратегічно важливою областю цілеспрямована робота якої направлена на впровадження науково обґрунтованих технологій утримання худоби, збалансованого харчування, ветеринарного обслуговування, селекції в сільськогосподарських підприємствах, що призводить до підвищення конкурентоспроможності галузі тваринництва. У зв'язку зі стрімкими змінами ситуацій як у світі так і в країні, сучасні виклики вимагають актуалізації українських підходів до двоо- та багатостороннього співробітництва та розвитку конкурентоспроможної вітчизняної сільськогосподарської продукції як на вітчизняному так і європейському ринку, що робить дослідження актуальним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні і практичні аспекти розвитку агробізнесу та конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції розглядаються в працях Г.О. Андрусенка, П.С. Березівського, П.Ю. Беленького, С.П. Гриненка, М.М. Ільчука, М.В. Калінчика, О.Л. Кирилової, М.Х. Корецького, П.М. Макаренка, В.П. Мартянова, В.Я. Месея-Веселяка, Л.В. Романової, В.Д. Савченка, В.Ф.

Семенова, І.Ю. Сіваченка, Р.А. Слав'юка, В.М. Трегобчука, Р.І. Тринька, М.М. Федорова, Ф.К. Шакірова та ін.

Поставка завдання. Дослідити напрями конкурентоспроможності галузі тваринництва сільськогосподарських підприємств Полтавської області, визначити обсяги та джерела фінансування галузі тваринництва та підвищення конкурентоспроможної вітчизняної сільськогосподарської продукції як на вітчизняному так і європейському ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток агропромислового виробництва Полтавської області та створення сприятливого бізнес-середовища як для вітчизняних товаровиробників, так і для іноземних інвесторів можливо на основі стратегії інвестиційного розвитку. Як свідчать статистичні дані Полтавська область в останні роки займає перші місця в Україні щодо розвитку галузі тваринництва, що є важливим показником конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції як на вітчизняному так і на європейському рівні. Полтавщина має одну із найбільших племінних баз в Україні: 96 підприємствам області присвоєно статус суб'єкта племінної справи у тваринництві; 32 господарства області отримало статус спеціальної сировинної зони, де виробляється екологічно чиста молочна продукція для виробництва дитячих і дієтичних продуктів харчування.

Для покращення розвитку галузі тваринництва держава сприяє у даному напрямі. Так, державною програмою активізації розвитку економіки на 2013-2014 рр. визначена реалізація 16 інвестиційних проектів з будівництва та реконструкції тваринницьких комплексів проектною вартістю 1386,3 млн. грн. При цьому реконструкція тваринницьких об'єктів ведеться і в ряді інших господарств. В поточному році для модернізації галузі тваринництва вкладено понад 70,0 млн. грн. власних коштів сільськогосподарських підприємств. Основні напрями модернізації галузі тваринництва сільськогосподарськими підприємствами Полтавської області наведені у табл. 1.

Таблиця 1

Напрями модернізації галузі тваринництва сільськогосподарськими підприємствами Полтавської області за 2013 р.

Сільськогосподарське підприємство	Район Полтавської області	Напрями модернізації галузі тваринництва	Фактична вартість завершених робіт
ТОВ «Маяк»	Котелевський р-н	завершено реконструкцію ферми ВРХ під молочний комплекс «Годувальниця-2» на 1000 голів	45,0 млн. грн.
ПП «Ланна-Агро»	Карлівський р-н	введено в дію доїльний зал	1,8 млн. грн.
СТОВ «Скіф»	Котелевський р-н	завершено будівництво приміщення для вирощування 200 голів молодняка великої рогатої худоби	1,0 млн. грн.
СТОВ «Перемога»	Чорнухинський р-н	проведено реконструкцію молочно-товарної ферми на 800 голів корів	4,9 млн. грн.
ТОВ НВП «Глобинський свиногомолочний комплекс»	Глобинський р-н	проведено реконструкцію будівель та споруд в ферму з дорощування поросят на 11,0 тис. голів	15,0 млн. грн.
ТОВ НВП «Глобинський м'ясо-молочний комплекс»	Глобинський р-н	проведена реконструкція корівника на 200 голів корів	2,0 млн. грн.
ТОВ «Соняшник»	Глобинський р-н	проведена реконструкція корівника на 200 голів корів	2,0 млн. грн.
ТОВ «Пузиківська»	Глобинський р-н	побудовано телятник на 200 голів	1,2 млн. грн.
ФГ «Вітас і К»	Лубенський р-н	реконструйовано корівник на 200 голів корів	1,0 млн. грн.
Галузь рослинництва			
Насінневий комплекс з логістичного та матеріально-технічного забезпечення компанії «Дюпон Піонер»	Диканський р-н	розпочав роботу (червень 2013 р.) оснащений найсучаснішим обладнанням, що дасть можливість виробляти близько 500 тис. посівних одиниць гібридів кукурудзи, соняшнику та ріпаку. На постійну роботу працевлаштовані 40 осіб, а на сезонну будуть задіяні 300 осіб.	40 млн. доларів США
ТОВ «Глобинський переробний завод»	Глобинський р-н	завершено будівництво у 2013 р. з переробки сої потужністю 220 тис. т на рік. Щорічний обсяг виробництва шроту з високим вмістом протеїну становитиме до 160 тис. т, соєвої олії - близько 40 тис. т і 9 тис. т гранульованої оболонки. Це дасть можливість працевлаштувати більше 150 осіб.	280 млн. грн.

В Полтавській області створено сприятливі умови, які забезпечують інвестиційну привабливість галузі тваринництва для іноземних інвестицій, що робить галузь конкурентоспроможною на вітчизняному ринку. Перспективними у цьому напрямі є введення до кінця 2014 р. проектів:

1) будівництва комплексу індичачого м'яса виробничою потужністю 13 тис. т. на базі ТОВ «Докучаєвські чорноземи» Карлівського району спільно з ізраїльською фірмою «М.А.Д.»;

2) будівництва потужного свиногокомплекс на 30,0 тис. свиней, вартістю 142,6 млн. грн. за рахунок залучення німецьких інвестицій ФГ «ХАКА. Свинокомплекси. Полтавщина» в селі Ватажкове Полтавського району. Це сприятиме створення 23 робочих місць та збільшенню виробництва м'яса на 3,5 тис. т.

Отже, за рахунок залучення інвестицій агропромисловий комплекс Полтавської області переходить на інноваційний шлях розвитку, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності галузі тваринництва на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Нами досліджено механізм надходження, використання та обліку коштів Полтавського обласного бюджету, виділених для підтримки розвитку галузі тваринництва. Напрямки використання коштів передбачаються „Обласною Програмою розвитку галузі тваринництва на 2011 – 2015 роки”, основними цілями програми є забезпечення продовольчої безпеки шляхом розвитку і створення конкурентоспроможної і високоефективної галузі тваринництва та нарощування конкурентної сировини і продукції експортного потенціалу та ін. На підставі затвердженого кошторису Департамент фінансів облдержадміністрації перераховує вказані кошти Головному розпоряднику цих коштів, обсяги фінансування наведені у табл. 2. За результатами програми прогнозована чисельність великої рогатої худоби у 2015 р. в сільськогосподарських підприємствах складе 180,8 тис. голів, в т.ч. корів – 69,8 тис. голів, свиней – 255,2 тис. голів.

Таблиця 2

Обсяги фінансування галузі тваринництва з Полтавського обласного бюджету на 2014 – 2015 рр.

№ п/п	Напрям фінансування	тис. грн. Роки	
		2014	2015
1.	Закупівля доїльного, холодильного та іншого обладнання для створення мініферм з виробництва молока в фермерських та особистих селянських господарствах та його заготівлі обслуговуючими кооперативами	500,0	500,0
2.	Придбання обладнання для підприємств (об'єднань) з племінної справи у тваринництві та племінних господарств з рибництва	720,0	720,0
3.	Придбання високоцінних племінних (генетичних) ресурсів великої рогатої худоби та свиней племінними об'єднаннями, сільськогосподарськими підприємствами, в т.ч. для підтримки тваринництва підсобних господарств будинків-інтернатів системи соціального захисту області, рибо посадкового матеріалу племінними господарствами з рибництва та його реалізація рибогосподарським суб'єктам всіх форм власності	300,0	300,0
Всього:		1520	1520

Виконання Програми за напрямками наведеними в табл. 2, сприятиме у галузі тваринництва нарощенню у 2015 р. виробництва:

1) молока в усіх категоріях господарств до 750 тис. т, за рахунок підвищення продуктивності дійного стада до 5000 кг молока;

2) м'яса свинини в усіх категоріях до 42 тис. т у живій вазі.

З метою подальшого розвитку галузі тваринництва на 2014 р., крім Обласної програми розвитку галузі тваринництва на період 2011 - 2015 роки в області розроблені такі програми: розвитку сільського господарства Полтавської області на 2014 рік; розвитку фермерських та особистих селянських господарств на період до 2015 року та ін.

Одним із основних пріоритетів в розвитку галузі тваринництва Полтавської області є молочне скотарство. Із заготовлених вітчизняними молокопереробними підприємствами молока частка вищого та І гатунку становить 86,0 % (326,7 тис. т). Це позитивний показник, який досягнуто за рахунок будівництва і введення в експлуатацію 18 доїльних залів, в 73

підприємствах доїння корів впроваджується в молокопроводи (183 установки) сільськогосподарськими підприємствами. Проте, в особистих селянських господарствах із-за низької якості молока виникають проблеми з виробництвом якісних молочних продуктів та їх реалізацією на внутрішньому і зовнішніх ринках. Іншим негативним фактором на функціонування галузі, який проявляється в постійному скороченні поголів'я корів, особливо в приватному секторі має:

- відсутність вигідної для товаровиробника кредитної політики, спрямованої на оновлення основних засобів виробництва;
- практична відсутність інтегрування виробництва, переробки і реалізації молочної продукції. Відсутність організаційно-економічних механізмів регулювання взаємовідносин у ланцюгу „виробництво – заготівля – переробка - торгівля” призводить до непропорційного розподілу доходів між його учасниками, різких коливань закупівельної ціни на молоко і зниження інвестиційної привабливості галузі;
- відсутність рівноцінного паритету цін на сире молоко, молочну худобу і промислову продукцію;
- недостатня ефективність фінансово-економічного механізму державної підтримки тваринництва;
- застосування морально застарілих технологічних і технічних засобів виробництва, що обумовлює його високу енергоємність і собівартість продукції [1].

Також в сільськогосподарських підприємствах не відповідає сучасним вимогам і рівень продуктивності молочних корів, який за останні 3 роки становив 3,7-4,4 тис. кг молока на корову за рік і є значно нижчим, ніж у провідних країнах світу (8-9 тис. кг молока). Для поліпшення ситуації необхідно вжити комплекс заходів на рівні області спрямованих на вирішення поставлених завдань та цільових пріоритетів в галузі молочного скотарства, що збільшить обсяги виробництва та підвищить якість молочної продукції до 2015 р. (табл. 3).

**Основні завдання, цільові пріоритети та напрями збільшення
обсягів виробництва та підвищення якості молочної продукції в усіх
категоріях господарств Полтавської області до 2015 р.**

№ п/п	Цільові пріоритети в галузі молочного скотарства	Завдання розвитку галузі	Напрями збільшення обсягів виробництва та підвищення якості молочної продукції
1.	Збільшення поголів'я молочних корів і обсягів виробництва молока в усіх категоріях господарств в обсягах, що забезпечить продовольчу безпеку країни і експортний попит	Довести обсяги виробництва молока в усіх категоріях господарств до 750 тис. т, в т.ч. в сільськогоспо- дарських підприємствах – 335,7 тис. т	Модернізація виробництва на основі інноваційних підходів, спрямованих на зменшення витрат та отримання продукції високої якості
2.	Підвищення якості молока, що виробляється	Збільшити поголів'я молочних корів за рахунок їх нарощування у сільськогосподарських підприємствах	Прискорення нарощування поголів'я корів у сільськогосподарських підприємствах шляхом власного відтворення, стимулювання закупівлі молодняку в племінних господарствах та імпорту
3.	Досягнення економічної стабільності галузі	Підвищити середню продуктивність корів в сільськогосподарських підприємствах до 5500 кг молока та в усіх категоріях господарств до 5000 кг	Стимулювання товаровиробників за перевищення рівня виробництва продукції (або збільшення чисельності поголів'я худоби та птиці) відносно визначеного попереднього періоду
4.	Продовження загальнодержавної тотальної ідентифікації тварин	Довести частку заготівель молока з сільськогосподарських підприємств до 80,0 %, в т.ч.: вищого гатунку – 80,0 % і 1 гатунку – 20,0 %, а з господарств населення вищого та 1 гатунку до 25,0 %	Сприяння подальшому розширенню інтегрованих сільськогосподарських формувань (агрофірм, холдингів, корпорацій та ін.) на основі створення єдиного ланцюгу: сільськогосподарський виробник – переробник – підприємство торгівлі.

Наведені нами в табл. 3, заходи щодо підвищення продуктивності молочних корів, а також у цілому галузі молочного скотарства для вітчизняних виробників надасть можливість: удосконалити систему організації та ведення племінної справи у тваринництві; доведення річної норми годівлі корів до 50-55 % кормових од. на одну корову в рік - в товарних стадах і до 60 % кормових од. – у племінних; підвищення ефективності використання високоцінних племінних (генетичних) ресурсів вітчизняної та зарубіжної селекції.

З огляду на приєднання України до зони вільної торгівлі з ЄС на нашу думку, доцільною є реалізація заходів у контексті підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняної продукції АПК на європейському ринку за основними напрямками, які наведені у табл. 4.

Таблиця 4

Напрями конкурентоспроможності вітчизняної продукції АПК на європейському ринку

№	Напрями конкурентоспроможності вітчизняної продукції АПК	Активізація напрямів
1.	гармонізація вітчизняних стандартів на сільськогосподарську продукцію згідно зі стандартами ЄС	створення та впровадження вітчизняної бази гармонізованих з міжнародними вимогами стандартів на сільськогосподарську продукцію; запровадження на території України спеціальної програми сільського господарства та розвитку села (SAPARD)
2.	збільшення експортного потенціалу вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції	сприяння (у т.ч. фінансове) розробці й упровадженню систем управління якістю, наприклад, на основі принципів ISO 9000; покращення репутації України на міжнародному ринку продовольства як країни-виробника екологічно чистих і безпечних продуктів
3.	налагодження сучасної інфраструктури аграрного ринку	1) створення інфраструктури для консалтингу, навчання та підвищення кваліфікації фермерів і сільськогосподарських спеціалістів з метою підвищення ефективності та продуктивності праці в аграрному виробництві; 2) з допомогою програм фінансування ЄС у галузі підтримки якості та безпеки продовольчих товарів створення мережі недержавних лабораторій з контролю якості та безпеки сільськогосподарської продукції; 3) створення спеціалізованих банків для кредитування сільськогосподарських підприємств на пільгових засадах (під гарантії держави), а також лізингових установ.

Зарубіжний досвід висвітлює, що важливим аспектом є підвищення інформованості як споживачів, так і виробників сільськогосподарської продукції. Так, наприклад, у Німеччині ще в 2009 р. були відкриті сайти (веб-сайті Федерального міністерства захисту прав споживачів, продуктів харчування та сільського господарства), де в онлайн режимі споживачі та виробники отримують необхідну інформацію. Дана інформація розміщена під егідою Федерального інституту оцінки ризиків, який працює за фінансової підтримки міністерства із правом публікування результатів своїх незалежних досліджень та інформації для кожного споживача.

Висновки. Успішність розвитку в Полтавській області агробізнесу та підвищення конкурентоспроможності галузі тваринництва значною мірою визначається не лише діями вищого керівництва області, але й фахівцями вітчизняних сільськогосподарських підприємств. Галузь тваринництва для Полтавської області має особливе значення в забезпеченні стабільності розвитку аграрного виробництва, так як це - виробництво і надходження коштів круглий рік, наповнення бюджету області. Основними важелями у підвищенні розвитку галузі тваринництва є розбудова сучасних підприємств з високим рівнем технології вирощування і годівлі худоби та відновлення роботи не діючих тваринницьких ферм, що дозволить нарощувати поголів'я худоби та обсяги виробництва конкурентоспроможності тваринницької продукції.

Список використаних джерел:

1. Обласна Програма розвитку галузі тваринництва на 2011 – 2015 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
2. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку / За ред. П.Т. Саблука [та ін.] - К.: ІАЕ УААН, 2003. - 764 с.
3. Малік М.Й. Конкурентоспроможність аграрних підприємств: методологія та механізми. [Монографія] / М.Й. Малік, О.А. Нужна – К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – 270 с.

Анотація. Пилипенко К.А. Регулятори і важелі підвищення конкурентоспроможності галузі тваринництва. Досліджено розвиток галузі тваринництва Полтавської області та висвітлені напрями модернізації даної галузі сільськогосподарськими підприємствами. Визначені обсяги фінансування галузі тваринництва з Полтавського обласного бюджету. Розглянуті основні завдання, цільові пріоритети та напрями збільшення обсягів виробництва та підвищення якості молочної продукції в усіх категоріях господарств Полтавської області на перспективу. Запропоновані напрями конкурентоспроможності вітчизняної продукції АПК на європейському ринку.

Ключові слова: конкурентоспроможність, тваринництво, модернізація, селекція, інвестори, фінансування, агропромислове виробництво, племінні база, ефективність.

Аннотация. Пилипенко К.А. Регуляторы и рычаги повышения конкурентоспособности отрасли животноводства. Исследовано развитие отрасли животноводства Полтавской области и освещены направления модернизации данной отрасли сельскохозяйственными предприятиями. Определены объемы финансирования отрасли животноводства из Полтавского областного бюджета. Рассмотрены основные задачи, целевые приоритеты и направления увеличения объемов производства и повышения качества молочной продукции во всех категориях хозяйств Полтавской области на перспективу. Предложены направления конкурентоспособности отечественной продукции АПК на европейском рынке.

Ключевые слова: конкурентоспособность, животноводство, модернизация, селекция, инвесторы, финансирование, агропромышленное производство, племенные база, эффективность.

Abstract. Pylypenko KA Regulators and leverage increase the competitiveness of the livestock industry. Studies the development of the livestock industry Poltava region and highlight trends of modernization of the industry farms. Costed livestock industry from Poltava oblast budget. The basic objectives, priorities and target areas increase production and improve the quality of dairy products in all categories of Poltava region for the future. Directions competitiveness of domestic agricultural products in the European market.

Key words: competitiveness, livestock, modernization, selection, investors, financing agricultural production, breeding base, efficiency.